

SFÂNTA SCRIPTURĂ ȘI ROLUL EI ÎN ORA DE RELIGIE

ȘCOALA GIMNAZIALĂ CORNELIU COPOSU ZALĂU

PROFESOR PETREAN MARCEL SEPTIMIU

Educația este un proces evolutiv și complex desfășurat pe parcursul mai multor etape și vizând o anume finalitate, finalitate care are în vedere formarea și dezvoltarea însușirilor intelectuale, morale și fizice ale copiilor și ale tineretului, ale oamenilor și ale societății.

De-a lungul secolelor, educația a fost strâns legată de religie. În Antichitate, în Orient, școlile funcționau în general pe lângă temple. În Occident, mănăstirile erau centre de cultura pe lângă care funcționau școli, atât pentru viitorii clerici (școala interioară), cât și pentru laici (școala exterioară). În țara noastră încă din sec. al XI-lea existau școli pentru pregătirea preoților pe lângă mănăstiri și centre episcopale, cu predare în limba latină, greacă și slava.

Despre sensul și importanța educației religioase, vorbește și filosoful culturii și esteticianul Tudor Vianu care, scriind despre interacțiunea valorilor preciza că, dacă toate celelalte domenii au o valoare integrativă, religia se constituie ca o valoare ce dă sens integrator celorlalte direcții ale cunoașterii.

Cercetările în domeniul psihologiei copilului ne arată că educația moral-religioasă este posibilă de la cea mai fragedă vârstă, iar școlarii cu trăsăturile de voință și caracter în formare sunt receptivi la influențele exercitate asupra lor.

Educația este posibilă în toate perioadele vieții omenești, de asemenea **educația religioasă** este posibilă la vârsta copilăriei deoarece însuși sufletul copilului are în interiorul sau cele necesare pentru aceasta. Sufletul copilului poate fi întărit ca o cetate; simțurile sunt porțile acestei cetăți. Educația religioasă creștină este posibilă numai dacă Hristos însuși este primit în sufletul omului și dacă acest suflet lucrează împreună cu Hristos la desăvârșirea sa.

Una dintre laturile educației care vizează, prin excelență sensibilitatea profilului persoanei umane, care se revărsă asupra comportamentului său și care conferă o bunătate amplificată de calitate ce țin de ținută, de atitudini superioare chiar de alesele calități morale este educația religioasă.

Educația religioasă trebuie asigurată copilului din primii ani de viață: „Dacă nu plouă primăvara, degeaba va ploua mai târziu” (Vasile Băncilă, „Inițierea religioasă a copilului”, Editura „Anastasia”, București, 1996, p. 21). Nu religia, ci lipsa acesteia este o viață artificială pentru copil, deoarece sufletul copilului se înrudește structural cu realitatea religioasă: „Adevăr vă spun: Cel ce nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea” (Marcu 10, 15). Educația religioasă afirmă sufletul copilului și, în același timp, îl înalță prin iubire.

Din veac în veac, într-o istorie de două milenii, vine până la noi chemarea blândă a Mântuitorului: *Lăsați copiii să vină la Mine* (Matei 19, 14), *Tinere ție-ți zic, scoală-te* (Luca 7, 14); *Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28). Mântuitorul adresează această insistență chemare îndeosebi elevilor, studenților, tinerilor, cadrelor didactice. Potrivit chemării Lui, Biserica Ortodoxă Română privește tineretul și școala din perspectiva preocupărilor ei de renaștere spirituală a neamului traumatizat de un ateism impus pe cale administrativ abuzivă pe parcursul unui răstimp de aproape o jumătate de veac.

În anii tinereții, omul își fixează idealul despre viață, își formează importante trăsături

de conduită morală. Dezvoltarea echilibrată depinde mult de familie, de mediul social, de instituțiile care se ocupă cu educația. Biserica și școala au menirea să întărească tinerilor facultatea de a distinge binele de rău, de a deprinde o atitudine plină de frumusețe morală.

Educația religioasă începe odată cu omul. Din cuprinsul Sfintei Scripturi înțelegem că odată cu creația omului, Dumnezeu îi dă acestuia și Legea, normele de viață, îi dă un învățământ, ceea ce constituie Revelația. Conținutul acesteia este exprimat clar prin cuvintele biblice: *Să facem om după Chipul și asemănarea Noastră* (Facerea I, 26). Sau poruncile: *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți* (Facerea I, 28), sau: *A pus Domnul Dumnezeu pe om în grădina cea din Eden ca s-o lucreze și s-o păzească și iarăși: Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreșit* (Facerea II, 15-17); toate aceste porunci reprezintă capitole esențiale de învățământ religios moral, potrivit: originea omului, menirea lui, poziția lui în lume, grija pentru ocrotirea creației, libertatea alegerii, binele și răul etc.

Cu siguranță nu există nici o îndoială că Dumnezeu ne-a dat în mână o bogăție de o valoare inestimabilă prin **Biblie**. Dumnezeu ne vorbește nouă, oamenilor, prin Sfânta Scriptură. El ne arată voia Sa, gândurile și hotărârile Sale în legătură cu omul și creația. Cuvântul lui Dumnezeu nu se adresează la modul general, ci fiecăruia personal. Dumnezeu se referă la toți, când ne vorbește prin Cuvântul Său.

Sfânta Scriptură sau Biblia este cartea de căpetenie a creștinilor. O numim și „Cartea vieții”, fiindcă în ea se află „Cuvântul mântuirii” (Fapte 13, 26), „Cuvântul vieții veșnice” (Ioan 6, 63; Filip. 2, 16). Ea cuprinde „Cuvântul lui Dumnezeu” (Luca 3, 2; Fapte 4, 31; Efes. 6, 17).

Învățăturile Sfintei Scripturi sunt, pentru creștini, „duh de viață” (Ioan 6, 63); ele au puterea de a-i trezi la „Viață nouă” (Fapte 6, 7). Învățăturile Sfintei Scripturi nu se învechesc; ele sunt veșnice și folositoare spre mântuire în toate timpurile și în toate locurile. „**Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece**”, ne zice Domnul nostru Iisus Hristos (Matei 24, 35).

În Sfânta Scriptură aflăm descoperirea dumnezeiască cea mai presus de fire. Căci: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înțeleptirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit, bine pregătit pentru orice lucru bun” (2 Tim 3, 16-17).

Prin „insuflare” înțelegem lucrarea Duhului Sfânt asupra scriitorului biblic pentru a primi și a scrie învățăturile mântuitoare, ferindu-l de greșeli și rătăcirii de la adevărurile de credință, de la adevărul cel veșnic.

Cum că Sfânta Scriptură este insuflată și cuprinde învățăturile descoperite de Duhul Sfânt avem multe mărturii atât în Vechiul Testament, cât și în Noul Testament.

Sfinții scriitori ai Bibliei au avut totdeauna convingerea că ei nu grăiesc și nu scriu de la ei, că învățătura lor este de la Dumnezeu. În multe locuri din Sfânta Scriptură citim cuvintele lor: „Așa grăiește Domnul”, sau: „Fost-a Cuvântul lui Dumnezeu către mine” (Isaia 6, 5-9; Avacum III, 2; Marcu 7, 13), ei purtați fiind de Duhul Sfânt” (2 Petru 1, 21) De aceea Sfânta Scriptură și este cartea dumnezeiască pe care nimeni „nu o poate desființa” (Ioan 10, 35).

Sfânta Scriptură este cartea Bisericii. Biserica, sub îndrumarea Sfântului Duh, a ales și a statornicit cărțile care formează cuprinsul Bibliei, în care se află învățătura insuflată de Duhul Sfânt spre mântuire. Sfânta Scriptură este comoara de preț a Bisericii și numai Biserica o poate explica fără greșală.

A citi cât mai des Scriptura (Fapte 17, 2) este un lucru plăcut lui Dumnezeu; dar a o tălmăci fiecare după a sa chibzuință este un păcat care duce la rătăcire, așa cum vedem că rătăcesc unii credincioși care o tălmăcesc după cum li se pare lor, adevărindu-se prin aceasta înseși cuvintele Scripturii: „*Vă rătăciți, neștiind Scripturile și puterea lui Dumnezeu*” (Matei

22, 29).

Este bine să știm că în Sfânta Scriptură sunt părți ușor de înțeles, dar sunt și părți mai greu de înțeles (Fapte 8, 26-35; 2 Petru 3, 16-17), pe care cei necunoscători în ale Bibliei le răstălmăcesc, spre a lor pierzare și astfel se pot naște și învățături greșite (eresuri). Iată ce spune despre aceasta sfântul apostol Petru în epistolele sale (este vorba de epistolele sfântului apostol Pavel) : „sunt unele lucruri cu anevoie de înțeles, pe care cei neștiutori și neîntăriți le răstălmăcesc, ca și pe celelalte Scripturi spre a lor pierzare» (2 Petru 3, 16).

Sfânta Scriptură are două părți : Vechiul Testament (sau Legea Veche) și Noul Testament (sau Legea Nouă).

Vechiul Testament cuprinde învățăturile descoperite de Dumnezeu oamenilor prin Moise și prooroci, bărbați aleși călăuziți de Duhul Sfânt, care au trăit înainte de venirea în lume a Domnului nostru Iisus Hristos. Citim astfel că : „Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci” (Evrei 1, 1).

Vechiul Testament cuprinde, în parte, istoria poporului Israel ca popor ales să păstreze învățătura despre Unul și Adevăratul Dumnezeu, descoperită prin prooroci. În cărțile Vechiului Testament ne sunt descrise „arătările” lui Dumnezeu (Iesire 33, 12-23) și lucrarea Lui în crearea și purtarea de grijă a lumii.

În Vechiul Testament găsim cele zece porunci date lui Moise pe muntele Sinai : Decalogul (Iesire 20, 1-17), scris pe cele două Table ale Legii. Ele cuprind datoriile credincioșilor către Dumnezeu și către semenii lor. Despre aceste porunci, ca și despre cuvintele proorocilor Vechiului Testament ne grăiește Mântuitorul : „*Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc*” (Matei 5, 17).

Cărțile Vechiului Testament sunt în număr de 39. Unele din ele au cuprins istoric. De pildă: Facerea, Ieșirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosua, Judecătoria, Cartea Rut, 1 Regi, 2 Regi, 3 Regi, 4 Regi, 1 Cronici, 2 Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera. Altele au cuprins didactic (învățătoresc), și anume : Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecclaziastul, Cântarea Cântărilor. Al treilea fel de cărți ale Vechiului Testament sunt cele profetice : Profetii mari: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Plangerile lui Ieremia; Profetii mici: Osea, Amos, Miheia, Ioil, Iona, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia și Maleahi. În afară de aceste cărți numite «canonice» Sfânta Scriptură a Vechiului Testament mai cuprinde și alte cărți, pe care Biserica Ortodoxă le socotește bune de citit și ziditoare de suflet.

Însemnătatea deosebită a Vechiului Testament stă în aceea că, prin el, Dumnezeu i-a pregătit pe oameni pentru primirea și înțelegerea Noului Testament, pentru venirea Domnului nostru Iisus Hristos ; i-a călăuzit spre Legea Nouă. De aceea, Vechiul Testament a fost, cum zice Sfântul Apostol Pavel, un „pedagog” sau învățător către Hristos (Gal. 3, 24), mai ales prin proorocirile privitoare la venirea lui Mesia Hristos. În Hristos s-au împlinit toate proorociile și Scripturile.

Noul Testament cuprinde un număr de 27 de cărți și anume : Cele patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca și Ioan ; Faptele Apostolilor; Epistolele sfântului apostol Pavel: Romani, 1 și 2 Corinteni, Galateni, Efeseni, Filipeni, Coloseni, 1 și 2 Tesaloniceni, 1 și 2 Timotei, Tit, Filimon și Epistola către Evrei; Epistolele sobornicești: Iacob, 1 și 2 Petru, 1, 2 și 3 Ioan, Iuda și, ultima carte, Apocalipsa Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan.

Noul Testament cuprinde învățăturile descoperite prin Domnul nostru Iisus Hristos, cum limpede ni se arată, că „în zilele acestea mai de pe urmă Dumnezeu ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile” (Evrei 1, 2). Aceste învățături ni le-au transmis sfinții apostoli și urmașii lor până în ziua de azi.

Sfânta Scriptură este una din cele două căi sau forme principale prin care în s-a transmis adevărul dumnezeiesc descoperit nouă oamenilor de către însuși Dumnezeu, prin Moise și proorocii Vechiului Testament și, mai apoi, în mod desăvârșit, prin însuși Fiul lui Dumnezeu făcut om, Domnul nostru Iisus Hristos.

Ea are o mare însemnătate și valoare pentru mântuirea noastră. În Parabola semănătorului ni se arată roadele pe care le poate aduce Cuvântul lui Dumnezeu în viața noastră (Matei 13, 1-23), iar în Parabola bogatului nemilos și săracului Lazăr citim: „Au pe Moise și pe prooroci, să asculte de ei” (Luca 16, 29). Mântuitorul însuși a spus mulțimilor care Îl urmau: „Fericiți cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el” (Luca 11, 28).

Sfânta Scriptură cuprinde, deci, *învățăturile necesare mântuirii noastre*, privind pe om în totalitatea ființei sale, suflet și trup. Dar pentru ca aceste învățături să ne poată fi cu adevărat folositoare, trebuie să le înțelegem și să le urmăm așa cum ni le tâlcuiește Sfânta Biserică.

Drept aceea, călăuziți de Sfânta Biserică, să ne apropiem cu pietate de bogăția duhovnicească a Sfintei Scripturi, să ne hrănim și să ne întărim prin cuvântul adevărului dumnezeiesc spre mântuirea noastră.

În cadrul orelor de religie se va acorda importanța cuvenită Sfintei Scripturi, talmăcirii ei în duhul Sf. Părinți, a Sinoadelor ecumenice. Un singur verset citit în fața elevilor are o mare valoare documentară. Scriptura este *codul adevărului și al sfințeniei* (Ilarion Felea). Alături de Sfânta Tradiție, Biblia ne arată modul în care suntem chemați să realizăm rostul nostru pe acest pământ.

Textul biblic este unul din **pilonii principali** pe care se sprijină întregul demers educativ-formativ vizat în cadrul orei de Religie. Formarea spiritual-religioasă a tinerilor, începută în familie și în Biserică, se completează în școală, inclusiv prin studiul textului scripturistic.

Textul biblic revelat este valoros atât prin faptul că ne-a fost transmis prin descoperire divină, cât și prin mesajul pozitiv-constructiv al acestuia. O atentă analiză a textului scripturistic reliefează continua chemare a Divinității către om, de a se întoarce la starea inițială (paradisiacă) a sufletului său. Felul în care chemarea lui Dumnezeu apare în temele care au ca suport textul biblic este unul datorat de speranță: omul este invitat în mod direct să se străduiască spre atingerea scopului la care este chemat. Strădania omului se împletește cu ajutorul divin, ceea ce-i conferă mesajului Scripturii un caracter pozitiv. În ceea ce privește caracterul constructiv al mesajului revelat, întoarcerea spre Divinitate presupune participare conștientă și liberă din partea omului la procesul „zidirii” propriului suflet, un efort pe care omul îl depune, conlucrând cu harul pe care Dumnezeu îl revărsa asupra sa.

Improprierea învățăturilor Sfintei Scripturi de către elevi se va face mult mai ușor dacă aceștia realizează importanța aplicării preceptelor biblice în viața de zi cu zi, spre deosebire de simpla lor memorare sau tratarea lor ca o teorie fără acoperire în fapte.

Pentru a-i conștientiza pe elevi asupra valorii mesajului scripturistic, este important ca profesorul de Religie să prezinte respectivele texte într-un mod cât mai accesibil și atractiv. Se poate face chiar o comparație cu texte literare de mai mică valoare spirituală, dar care sunt apreciate de copii și tineri datorită conținutului facil, care nu ridică probleme de interpretare sau de înțelegere.

În opinia unora, influența Religiei asupra personalității copiilor se restrânge la o sisifică muncă de îndoctrinare, de îngustare progresivă a orizontului de gândire și, implicit, de făptuire.

Ținând cont de faptul că, pentru criticii predării Religiei în școli, Biblia este doar o frumoasă carte de „basmă”, este oarecum de înțeles adoptarea acestei atitudini. **DAR** în acest punct intervine profesorul de Religie care, prin felul în care știe să prezinte elevilor textul - argument, poate determina o îmbunătățire a perspectivei elevilor asupra vieții. O situație ideală ar fi aceea ca, prin munca lui de la clasă, profesorul de Religie să nu se mărginească la a preda cunoștințe ci, prin intermediul disciplinei sale, să treacă dincolo de litera textului și să contribuie astfel la formarea de caractere. Ar trebui să realizăm mutația de *la a preda o disciplină la a preda printr-o disciplină*, ora de Religie împlinindu-și astfel rolul formativ, în

completarea celui informativ.

Sfânta Scriptura și-a dovedit în decursul timpului **rolul de punct de plecare**, de călăuză și povăzuitoare a omului pe drumul spre desăvârșire. Cuvântul lui Dumnezeu nu poate fi redus doar la textul scripturistic, însă forma accesibilă și limbajul ce îmbrăca mesajul divin sunt destinate înțelegerii omului, spre depășirea limitelor impuse de propria mărginire.

Sfânta Scriptura este scrisă de om, asistat de Dumnezeu, avându-l ca destinatar pe omul dintotdeauna și de pretutindeni și într-un limbaj pe care omul, îndeplinind anumite condiții, îl poate descifra. Cu toate acestea, există limite ale percepției și înțelegerii umane, generate de starea de nedesăvârșire a omului. Tocmai de aceea, în „**circuitul**” **Revelației divine** în drumul ei spre om, **una din verigi este exegetul textului biblic**. Rolul acestuia este chiar acela de a lamuri înțelesurile, de a-l ajuta pe omul cărui i se adresează textul să rămână la sensul corect, de a-l feri de alunecările care pot interveni mai cu seama în cazul cititorilor neavizați ai textului Scripturii. În abordarea fragmentelor biblice în cadrul procesului educativ desfășurat în școală, profesorului de Religie îi revine și sarcina de a-și asuma rolul exegetului, de a-i călăuzi pe elevi spre corectă descifrare a mesajului divin.

Tratarea fragmentelor scripturistice aferente temelor prevăzute de programa analitică școlară necesită, pe lângă informațiile dobândite în urma parcurgerii anilor de studiu, un demers individual de formare continuă. Se va avea, astfel, în vedere reluarea bibliografiei deja cunoscute dar și completarea acesteia cu cele mai recente studii și materiale adaptate tratării acestor teme într-o manieră convingătoare pentru tineri. Acest demers de perfecționare individuală în ceea ce privește predarea Religiei reprezintă o reală provocare pentru profesorii din învățământul preuniversitar.

Secvențele de predare trebuie elaborate în așa fel încât să dovedească un studiu specializat, să fie adaptate vârstei școlare cărui i se adresează și să îndeplinească dublul rol propriu orei de Religie: informativ și formativ.

Ideea mesajului pozitiv al Sfintei Scripturi este cea care trebuie să însoțească prezentarea oricărui text biblic. Chiar dacă în unele locuri vetero- și neotestamentare textul pare a prezenta acțiuni și personaje negative, acest fapt nu trebuie să constituie o piedică în a aborda respectivele fragmente, ci trebuie, mai degrabă, să ne conștientizeze asupra mesajului general, care rămâne unul pozitiv. Din aspectele negative ale comportamentului unor personaje biblice trebuie să construim argumente pentru un comportament pozitiv. Pentru a asigura un demers convingător pentru copii, pot fi valorificate, în cadrul exercițiilor, fragmente de texte literare care se bucură de mare trecere în rândul copiilor.

Caracterul formativ al textului biblic este generat de prezența multitudinii de exemple purtătoare de mesaje în centrul cărora stau arhetipuri umane cu rol modelator. Personajele biblice au un impact asupra caracterelor în formare și datorită acordului acestora cu valorile morale după care, conștient sau nu, fiecare dintre noi tânjim, începând încă de la cea mai fragedă vârstă. Dincolo de multitudinea de date exacte ce rezultă din tratarea unor evenimente istorice prezente în textul biblic și care acoperă nevoia informativă, pot fi valorificate mesaje constructive de natură comportamentală, virtuți ca: nădejdea, dragostea, credința, răbdarea, etc.

Acest demers educațional valorizează rolul modelator al textului scripturistic asupra comportamentului. Gradul de inserabilitate al deprinderilor, al principiilor sănătoase dobândite în urma tratării secvențelor biblice se cere potențat, chiar monitorizat, și în afara spațiului strict didactic. Câmpul de valorificare rămâne familia, Biserica și societatea în totalitatea ei. Se menține ca obiectiv comun al tuturor factorilor educaționali (Școala, familie, Biserica, societate) monitorizarea demultiplicării mesajului scripturistic în rândul și prin intermediul elevilor.

Abordarea textului biblic din perspectiva didactică constituie un prilej deosebit de a valorifica semnificațiile acestuia și de a stabili punțile de legătură cu ceea ce elevii

experimentează, în mod obișnuit, în cadrul vieții familiale și, implicit, în contactul cu experiențele din cadrul cultului. Contactul timpuriu cu textul biblic în școală nu este, astfel, o experiență izolată, pentru că el nu se limitează la un studiu biblic rigid, la nivelul sălii de clasă, ci reprezintă o prelungire înspre și dinspre manifestarea cultică.

Profesorul de Religie are un rol hotărâtor în acest context: el are menirea de a realiza legătura dintre spațiul didactic și pridvorul bisericii. Alături de celelalte materiale didactice, textul biblic, prin profunzimea și autoritatea lui, rămâne un instrument pertinent în transmiterea conținuturilor religioase.

Formarea religioasă, în funcție de specificitatea fiecărui cult, presupune continuitate în raportarea la textul sacru. Ca o complementare a lecturilor individuale, întâlnirea cu textul scripturistic în cult are forța pe care i-o conferă receptarea lui în cadrul liturgic comunitar. Aici, textul sfânt are capacitatea de a produce acea mișcare interioară, acea vibrație vitală oricărei deveniri. Conținutul său abundă în îndemnuri în ceea ce privește conduita, atitudinea față de Dumnezeu, semeni și sine prezentate fi e în forme accesibile, f e în forme încryptate. Spre deosebire de procesul educativ din cadrul școlii, care se desfășoară pe baza unor documente curriculare – rezultate în urma unor cercetări la nivelul instituțiilor desemnate –, în cadrul vieții cultice, abordarea catehetică răspunde unor nevoi concrete ale comunităților creștine, ceea ce permite flexibilitatea modului de transmitere a mesajului biblic prin adaptarea accentelor la prioritățile spirituale ale fiecărei comunități. În egală măsură, această flexibilitate în modul de transmitere a mesajului biblic este binevenită în cadrul educației religioase.

Textul biblic ocupă un loc central în cadrul fiecărui cult, fie proclamat întocmai, fie în alcătuirea rugăciunilor care realizează o simfonie de citate biblice. Îndemmurile explicite sau cele încryptate, conținute de textele biblice, constituie un punct de plecare esențial în alcătuirea programelor analitice corespunzătoare tuturor cultelor prevăzute de curriculum-ul național. De aceea, obiectivele cadru comune tuturor cultelor fundamentează biblic principiile esențiale îndeplinirii rolului formativ al orei de Religie.

Extragerea și promovarea acestor principii formative din textul biblic este un obiectiv general valabil atât în spațiul eclezial, cât și în cel școlar ca o responsabilitate prioritară a profesorului de Religie aflat în permanent contact cu materialele bibliografice de specialitate. Pentru nivelul claselor gimnaziale, copiilor li se vor propune aplicații pe texte care se regăsesc în viața cultică, texte pe care vor fi învățați să le aprofundeze folosind metode didactice specifice. Astfel, se va produce o translație de la textul biblic spre aspectele simbolice din cult. În acest sens, spre exemplu, vor descoperi că pictura din interiorul și din exteriorul bisericilor este, de fapt, Biblia povestită în imagini, fiecare registru pictural preluând secvențe importante din istoria mântuirii.

În aplicații similare pot fi folosite reprezentările sub formă de statui, imagini sau reprezentări video, în funcție de specificul cultului. Profesorul are rolul hotărâtor în explicarea textului scripturistic în cadrul orei de Religie, astfel încât să asigure prelungirea contactului pe care elevii îi au cu textul biblic în cadrul **spațiului de cult**. Aceasta corelare între textul biblic studiat la școală și întâlnirea repetată cu acesta în viața cultică contribuie la apropierea efectivă a multor tineri de spațiul cultic. Mesajul textului biblic, regăsit în cele două modalități de deciptare/ interpretare și transmitere, are un rol esențial în formarea elevilor care traversează o perioadă de frământări și căutări specifice vârstei.

Dreptii și sfinții menționați în Sfânta Scriptură conturează paradigmele pe care Biserica le recomandă tuturor celor ce doresc să se mântuiască, indiferent de vârstă. Sfântul Apostol Pavel chiar le sugerează evreilor să privească la modul în care mai marii lor și-au încheiat viața și să le urmeze credința (Evrei 13,7). Acest îndemn avea menirea de a indica oamenilor repere cunoscute care să-i stimuleze și să-i încurajeze în lupta lor duhovnicească. Toți acești **sfinți** care ne sunt prezentați ca model **au fost cândva asemenea noua**. Au

avut neputințe ca oricare dintre noi, au oscilat în diferite momente ale vieții lor, s-au simțit slabi deși erau regi, și-au experiat neputințele, s-au lepădat de ce aveau mai sfânt, au săvârșit fapte reprobabile, au prigonit adevărul etc. Însă aceiași oameni au avut și puterea să despartă marea în două, să oprească ploaia pentru trei ani și jumătate, să pogoare foc din cer, să biruiască împărați, să astupe gurile leilor, să stea nevătămați în foc, să învie oameni chiar și după moartea lor (cazul profetului Elisei – 4Rg 13,21) (cf. Evr 11, 33-35) etc. Deși erau slabi, prin ajutorul lui Dumnezeu, au devenit tari în războaie (atât în cele trupești, cât și în cele sufletești). Oare nu sunt ei demni de a fi luați ca exemplu?

Pentru un copil, părinții reprezintă primul model pe care acesta caută să-l urmeze. Din acest motiv, el încearcă încă de mic să-i imite, să le copieze gesturile, să le poarte îmbrăcămintea, în încercarea de a fi întocmai ca ei. Această atitudine se datorează, în primul rând, faptului că, pentru copiii, părinții întruchipează ideea lor de Dumnezeu. Părinții le oferă hrană și îmbrăcăminte, le poartă de grijă, îi învață să meargă, le șterg lacrimile când sunt necăjiți, îi îmbrățișează când sunt speriați și le oferă dragostea lor într-un mod necondiționat. În timp, acest mod de raportare la părinți va putea fi transpus în cadrul relației copiilor cu Dumnezeu Care manifestă o grijă și o iubire percepută ca similară cu cea părintească. Este important să semnalăm faptul că aceștia tind de timpuriu să-și aleagă modelele mai întâi dintre eroii cărților de povești (asta în condițiile în care li se mai citesc povești și basme...), apoi dintre personajele fantastice ale desenelor animate și, mai apoi, dintre actori. Dacă privim cu atenție, sesizăm că toate aceste personaje au cel puțin un lucru în comun: fi e o putere supranaturală, fi e o capacitate oarecare ce le oferă posibilitatea de a face lucruri extraordinare. Așa că Spiderman, Batman, Superman, iar, pentru fetițe, Wonder Woman, păpușile Barbie (acestea, deși sunt firave la trup... schimbă mințile *stăpânelor* lor), devin modelele care marchează puternic lumea copiilor. Cred că fiecare om are în sufletul său dorința de a se autodepăși, de a sfida limitele firești ale organismului său, de a putea pluti, de a pași pe apă ca pe uscat, de a se autovindeca de o boală sau de o suferință. Această dorință este mult mai prezentă în sufletele copiilor care împletesc cu ușurință elementele reale cu cele supranaturale. Partea mai puțin fericită este că această căutare a extraordinarului este uneori orientată unde nu trebuie. Nevoia copiilor de a fi asemenea supereroilor trebuie satisfăcută prin oferirea unor eroi din lumea reală. Câte dintre personajele biblice nu au făcut fapte extraordinare? Oare nu au putut călători ei prin văzduh? Oare nu au vindecat oameni doar prin trecerea umbrei lor peste trupurile celor suferinzi? Oare nu au biruit fi are sălbatice?

Deși nu ar constitui o alternativă mai atractivă ca modele de eroi amintiți care, *nota bene!*, trăiesc la oraș în zilele noastre, personajele biblice ar aduce un plus de normalitate în viața copiilor. Acestea le-ar oferi posibilitatea să trăiască o viață reală în care să poată experia, prin virtuți, bucurii nebănuite. Cu toate că timpurile în care aceștia au trăit sunt destul de îndepărtate, ei nu fac parte dintr-o istorie obișnuită, ci dintr-o paradigmă ce este veșnic vie, care a fost oferită ca model tuturor oamenilor de-a lungul veacurilor: *istoria mântuirii*. Ca atare, faptele acestora pot constitui un *reper de modelare și definire moral-psihologică a oricărui copil*. Viața acestor persoane a fost marcată de amprenta lucrării divine. Dumnezeu a vrut să ofere oamenilor mai multe modele de viațuire care îi sunt plăcute și care pot să-i aducă fiecărui om înveșnicirea.

Exemplele prezentate în Sfânta Scriptură nu sunt doar pozitive. Ni se prezintă faptele rele ale oamenilor imorali deopotrivă cu greșelile oamenilor virtuoși. Aghiografii nu au încercat să ascundă sau să motiveze faptele reprobabile ale personajelor cu o viațuire aleasă, ci le-au descris pentru ca orice om să știe că poate cădea în păcat și că urmările acestuia sunt necruțătoare. Se ne amintim, în acest sens, de David și de suferința pe care a trebuit să o îndure din pricina păcatelor lui sau de Solomon care, deși era înzestrat cu o înțelepciune

de neîntrecut, spre bătrânețe s-a depărtat de Dumnezeu și a ajuns să slujească idolilor. Viața acestor personaje poate să-i conștientizeze pe copii că păcatul aduce cu sine suferință și necaz, iar virtutea aduce un nume bun și binecuvântare de la Dumnezeu. Aceste modele au un efect mult mai puternic asupra personalității copilului fiindcă fac parte din reperele morale oferite de Însuși Dumnezeu prin intermediul textului sfânt.

Pe lângă persoane și fapte paradigmatică, Sfânta Scriptură oferă ca suport pentru definirea profilului moral al copiilor **îndemnuri și sfaturi** care sunt cuprinse cu precădere în scrierile sapiențiale. În Parabolele lui Solomon și în cele două Înțelepciuni (a lui Solomon și a lui Isus Sirah) care fac parte din scrierile anaginoscomena, sunt expuse învățături care au menirea de a călăuzi pe tânăr, de a-i pune înaintea binele și răul și de a-l îndemna să aleagă ceea ce îl duce la viață. Expunerea cea mai frecventă a acestor îndemnuri este precedată de cuvintele:

„Fiul meu, nu uita învățătura mea și inima ta să păzească sfaturile mele” (Pilde 3,1)

„Fiul meu, ascultă-mă și nu te îndepărta de la cuvintele gurii mele” (Pilde 5,7);

„Fiul meu, păzește spusele mele și îndrumările mele ascunde-le la tine.” (Pilde 7,1).

Aceste sfaturi sunt expuse, de multe ori, și sub chipul unor întâmplări ce descriu fapte concrete. Cititorul este îndemnat de înțelept să înțeleagă folosul necazurilor, să caute adevărul, să fi e vigilent față de prieteni, să evite situațiile în care se poate compromite moral, să fi e milostiv, să fi e cuviincios la mese, să-i respecte pe cei bătrâni, să fi e cumpătat la vorbă, să-și iubească părinții etc. Cu alte cuvinte, aceste îndemnuri arată tânărului învățăcel care sunt adevăratele valori pe care trebuie să le caute în viață. Ce ar putea modela mai bine caracterul copilului decât astfel de sfaturi?

Datorita obiectivității cu care sunt prezentate faptele oamenilor în Sfânta Scriptura, consider ca acestea pot constitui un **reper binevenit pentru conturarea profilului moral-psihologic al oricărui copil**. Acțiunile personajelor scripturistice nu sunt cosmetizate. Dacă au greșit cu ceva, ei sunt pedepșiți. Dumnezeu nu iartă imoralitatea, ci o condamnă pe față, chiar dacă cel care păcătuiește este unul din oamenii dragi Lui. Tocmai veridicitatea istorisirilor scripturistice face din protagoniștii acestora modele eficiente în definirea profilului moral-psihologic al elevilor.

Biblia ne-a fost încredințată pentru un țel bine definit. Sf. Apostol Pavel spune: „Și tot ce a fost scris mai înainte, a fost scris pentru învățătura noastră, pentru ca, prin răbdarea și prin mângâierea pe care o dau Scripturile, să avem nădejde”(Romani 15:4). Versetele din 2 Timotei 3:15-16 au același rol: Sfânta Carte este „de folos ca să învețe, să mustre, să îndrepte, să dea înțelepciune în neprihănire...”.

Ceea ce dorește **Scriptura** cu adevărat să facă este să ne poziționeze într-un mod cât mai adecvat, pe noi, oamenii față de Dumnezeu. Este **cea mai de preț comoară** dăruită de Dumnezeu spre luminarea și mântuirea neamului omenesc. În ea elevul descoperă adevărul despre relația cu Dumnezeu, cu lumea și cu sine. De aceea, Biblia este cea mai bună **hartă** care-l călăuzește pe om spre întâlnirea cu Dumnezeu.

Pentru aprofundarea problemelor și normelor creștine de morală și de conduită pentru elevii din ciclul gimnazial am organizat un „colaj” de citate biblice grupate pe teme studiate la clasă după cum urmează:

ADEVĂRUL

- „Legea a fost dată prin Moise, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos”. (Ioan 1, 17)
- „Și veți cunoaște adevărul , iar adevărul vă va face liberi”. (Ioan 8, 32)
- „Pentru aceea, lepădând minciuna, graiți adevărul fiecare cu aproapele său...”(Efeseni 4, 25)

AMBIȚIA

- „...nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite. Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți.”(Romani 12, 16)
- „Să nu fim iubitori de mărire deșartă, supărându-ne unii pe alții și pizmuindu-ne unii pe alții.”(Galateni 5, 26)

BOGĂȚIA

- „Celor bogați în veacul de acum [...] nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică ci în Dumnezeu cel viu...”(I Timotei 6, 17)
- „Să facă ceea ce e bine, să se înavuțească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inimă largă.”(I Timotei 6, 18)
- „Căci unde este comoara ta va fi și inima ta.”(Matei 6, 21)

BUCURIA

- „Cei ce sunteți păziți cu puterea lui Dumnezeu, prin credință, spre mântuire [...] întru aceasta vă bucurați ...”(I Petru 1, 5-6)
- „Pe Iisus, fără a-L vedea, credeți în El și-L iubiți, bucurându-vă nespus de mult, știind că pentru credința voastră veți primi, ca răsplată, mântuirea sufletelor.” (I Petru 1, 8-9)

CREDINȚA

- „ ... Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut!” (Ioan 20, 29)
- „ Cine nu va primi Împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea.”(Marcu 10, 15)
- „Căci precum trupul fără suflet mort este, astfel și credința fără fapte, moartă este.”(Iacov 2, 26)
- „ ... doar credința (care)este lucrătoare prin iubire.”(Galateni 5, 6)
- „Iar credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute.”(Evrei 11, 1)

CREȘTINII

- „Întru acestea vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții.”(Ioan 13, 35)
- „Și precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea ...”(Luca 6, 31)
- „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc...”(Matei 5, 44)
- „Bucurați-vă în nădejde; în suferință fiți răbdători; la rugăciune stăruiți.”(Romani 12, 12)
- „Dați mulțumire pentru toate, că aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Iisus Hristos, pentru voi.”(I Tesaloniceni 5, 18)

CUMPĂTAREA

- „Ca să știe fiecare dintre voi să-și stăpânească vasul său în sfințenie și cinste, nu în patima poftei cum fac neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu.”(I Tesaloniceni 4, 4-5)
- „ [...] evlavia este mare câștig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are.”(I Timotei 6, 6)
- „Toate îmi sunt îngăduite , dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva.”(I Corinteni 6, 12)

DĂRNICIA

- „Fiecare să dea după cum socotește cu inima sa, nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubește pe cel care dă de voie bună.”(II Corinteni 9, 7)
- „[...] trebuie să ajutați pe cei slabi și să vă aduceți aminte de cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis: Mai fericit este a da decât a lua.”(Fapte 20, 35)
- „Nu vă amăgiți: Dumnezeu nu se lasă batjocorit; căci ce va semăna omul, aceea va și secera.”(Galateni 6, 7)

DUMNEZEU

- „Astfel nici cel ce sădește nu e ceva, nici cel ce udă, ci numai Dumnezeu care face să crească.”(I Corinteni 3, 7)
- „Pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El și pentru El.”(Coloseni 1, 16)
- „Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea Lui în noi este desăvârșită.”(I Ioan 4, 12)
- „Și această este porunca Lui, ca să credem întru numele lui Iisus Hristos, Fiul Său, și să ne iubim unul pe altul, precum ne-a dat poruncă.”(I Ioan 3, 23)

FAMILIA

- „[...] Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amândoi un trup.”(Matei 19, 5)
- „Așa încât nu mai sunt nu mai sunt doi, ci un trup. Deci ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă.”(Matei 19, 6)
- „Dacă cineva nu poartă grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios.”(I Timotei 5, 8)

FAPTELE BUNE

- „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu celui din ceruri.”(Matei 7, 21)
- „Dar faceți-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă.” (Iacov 1, 22)
- „Toate să le faceți fără de cârtire și fără îndoială.”(Filipeni 2, 14)
- „Tu crezi că unul este Dumnezeu ? Bine faci; dar și demonii cred și se cutremură. Vrei să înțelegi, omule nesocotit, că credința fără de fapte moartă este?”(Iacov 2, 19-20)

IISUS HRISTOS

- „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică.”(Ioan 3,16)
- „Căci unul este Dumnezeu, unul este și mijlocitorul între Dumnezeu și oameni: omul Hristos Iisus.”(I Timotei 2, 5)
- „Și întru nimeni altul nu este mântuirea, căci nu este sub cer nici un alt nume, dat între oameni, în care trebuie să ne mântuim noi.”(Fapte 4, 12)
- „[...] Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine.”(Ioan 14, 6)

- „[...] Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.”(Ioan 8, 12)

ÎNVĂȚĂTURA LUMII

- „[...] păzește comoara ce ți s-a încredințat, depărtându-te de vorbirile deșarte și lumești și de împotrivirile științelor mincinoase. Pe care unii susținându-le au rătăcit cu privire la credință ...”(I Timotei 6, 20-21)
- „[...] Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni.”(Fapte 5, 29)

LIBERTATEA

- „Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este și libertate.”(II Corinteni 3, 17)
- „Și veți cunoaște Adevărul, iar Adevărul vă va face liberi.”(Ioan 8, 32)
- „Dar vedeți ca nu cumva această libertate a voastră să ajungă poticnire pentru cei slabi.”(I Corinteni 8, 9)
- „Stați deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei.”(Galateni 5, 1)

MÂNTUIREA

- „Și după cum Moise a înălțat șarpele în pustie, așa trebuie să se înalțe Fiul Omului.”(Ioan 3, 14)
- „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi.”(Marcu 16, 16)
- „Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu; Nu din fapte ca să nu se laude nimeni.”(Efeseni 2, 8-9)
- „[...] și aceia (ateii) de nu vor stărui în necredință, vor fi altoiți; căci puternic este Dumnezeu să-i altoiască iarăși.”(Romani 11, 23)

MILA

- „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv.”(Luca 6, 36)
- „Dar mergând, învățați ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă; că n-am venit să chem pe drepti, ci pe păcătoși la pocăință.”(Matei 9, 13)
- „Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.”(Matei 5, 7)

MUNCA

- „[...] dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce.” (II Tesaloniceni 3, 10)
- „[...] mai vârtos să se ostenească lucrând cu mâinile sale, lucrul cel bun, ca să aibă să dea și celui ce are nevoie.”(Efeseni 4, 28)

PACEA

- „Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii.”(Romani 12, 18)
- „Căutați pacea cu toții și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul...”(Evrei 12, 14)
- „Și roada dreptății se seamănă întru pace de cei care lucrează pacea.”(Iacov 3, 18)
- „Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.”(Matei 5, 9)

PĂRINȚI ȘI COPII

- „[...] Lăsați copii să vină la Mine și nu-i opriți, că a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu.”(Marcu 10, 14)
- „Părinților, nu ațâțați la mânie pe copii voștri, ca să nu se deznădăjduiască.”(Coloseni 3, 21)
- „Copiilor, ascultați pe părinții voștri întru toate, căci aceasta este bineplăcut Domnului.”(Coloseni 3, 20)
- „Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul că aceasta este cu dreptate.”(Efeseni 6, 1)

PĂCATELE

- „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi.”(I Ioan 1, 8)
- „[...] pofta, zămisind, naște păcat, iar păcatul, odată săvârșit, aduce moarte.”(Iacov 1,15)
- „Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne cură. Copiii tind de timpuriu să-și aleagă modelele mai întâi dintre eroii cărților de povești (asta în condițiile în care li se mai citesc povești și basme...), apoi dintre personajele fantastice ale desenelor animate și, mai apoi, dintre actorițescă pe noi de toată nedreptatea.”(I Ioan 1, 9)
- „Dar mai presus de toate, țineți din răspuțeri la dragostea dintre voi, pentru că dragostea acoperă mulțime de păcate.”(I Petru 4, 8)

POSTUL

- „Nu strica, pentru mâncare, lucrul lui Dumnezeu. Toate sunt curate, dar rău este pentru omul care mănâncă spre poticnire.”(Romani 14, 20)
- „Dacă pentru mâncare, fratele tău se mârșește, nu mai umbli potrivit iubirii. Nu pierde cu mâncarea ta, pe acela pentru care a murit Hristos.”(Romani 14, 15)
- „Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, [...] a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți....”(Matei 4, 1-2)
- „[...] ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.”(I Corinteni 10, 31)

RĂBDAREA

- „Bucurați-vă în nădejde; în suferință fiți răbdători; la rugăciune stăruiți.”(Romani 12, 12)
- „Răbdați spre înțelepțire, Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii. Căci care este fiul pe care tatăl nu-l pedepsește?”(Evrei 12, 7)
- „Căci aveți nevoie de răbdare ca, făcând voia lui Dumnezeu, să dobândiți făgăduința.”(Evrei 10, 36)
- „Dar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va milui”(Matei 24, 13)

RUGĂCIUNEA

- „Cereți și nu primiți, pentru că cereți rău, [...]”(Iacov 4, 3)
- „Orice veți cere de la Tatăl în numele Meu, El vă va da.”(Ioan 16, 23)
- „Și toate câte veți cere, rugându-vă cu credință, veți primi.”(Matei 21, 22)
- „Iar când stați să vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru care este în ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre.”(Marcu 11,25)
- „Să cerem însă cu credință, fără nici o îndoială, pentru că oricine se îndoiește este asemenea valului luat de vânt și aruncat înapoi și înapoi.”(Iacov 1, 6)

VIATA

- „Dacă trăim, pentru Domnul trăim, dacă murim, pentru Domnul murim. Deci și dacă trăim și dacă murim, ai Domnului suntem.”(Romani 14, 8)
- „Voi cei care nu știți ce se va întâmpla mâine, că ce este viața voastră? Abur sunteți care se arată o clipă, apoi piere.”(Iacov 4, 14)
- „Și să râvniți să trăiți în liniște, să faceți fiecare cele ale sale și să lucrați cu mâinile voastre [...] să umblați cuviincios față de cei dinafară (de Biserică) și să nu depindeți de nimeni.”(I Tesaloniceni 4, 11-12)

Dacă vrem să vedem cum Dumnezeu ni Se descoperă în lume trebuie să ne curățim mintea și inima de rău și minciună, să iubim adevărul, să ne iubim unii pe alții și toată creația lui Dumnezeu.. Numai făcând aceasta vom putea înțelege scrierile sfinte și să intrăm în dialog cu Dumnezeuul ce Viu și adevărat , Care se arată întotdeauna celor care îl iubesc.

Bibliografie:

- *Biblia sau Sfânta Scriptură*
- Bolocan, Carmen, (2008), *Catehetica și didactica religiei*, Editura Sf. Mina, Iași
- Braniște, Ene, (2002), *Liturgica teoretică*, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București
- Chiș, Vasile, Ionescu, Miron, (2009), *Fundamentări teoretice și abordări praxiologice în științele educației*, Editura EIKON, Cluj Napoca
- Florea, PS Dr. Petroniu, (2003), *Calea mântuirii*, Editura Episcop Nicolae Popovici, Oradea
- Ionescu, Miron, (2007), *Abordări conceptuale și praxiologice în științele educației*, Editura EIKON, Cluj Napoca
- Opriș, Monica, (2009), *Metodologia evaluării*, Editura Sf. Mina, Iași
- Șebu, Sebastian, Opriș, Sebastian, (2000), *Metodica predării religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia